

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-66-3-150-155
УДК 378.018.43

Вей ЛІМІН

доцент кафедри теорії та методики музичної освіти,
хорового співу і диригування факультету мистецтв
імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М. П. Драгоманова,
Київ, Україна
e-mail: innagek68@gmail.com

ДІАГНОСТИКА ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАГІСТРАНТІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті представлена методика діагностувального експерименту щодо визначення вихідного рівня сформованості творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорового навчання. Визначено критерії та показники досліджуваного утворення. Методами дослідження виступили: методи опитування, ранжування; діагностичний експеримент. Практичне значення одержаних результатів дослідження полягало в розробці методики діагностики творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розробці експериментальної моделі творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва.

Ключові слова: критерії, показники, діагностична методика, рівні сформованості, творча самореалізація, магістранти музичного мистецтва.

Фахова підготовка магістрантів музичного мистецтва постає періодом інтенсивного спрямування їх до набуття фахових компетентностей, до творчої самореалізації. Саме у цей період студенти досягають того рівня музично-творчого розвитку, який дає змогу сформуванню своїх власних ціннісних уявлень щодо творчої самореалізації. Сучасний магістрант музичного мистецтва прагне розширити горизонти музично-виконавських, музично-творчих можливостей, ознайомитись із альтернативним музично-педагогічним досвідом, отримати досвід самореалізації у диригентсько-хоровому навчанні, і знайти способи творчого самовиявлення у диригентсько-хоровому навчанні.

Теоретичну основу дослідження складають роботи таких дослідників як Л. Анциферова, Л. Божович, В. Давидов, О. Леонт'єв, Г. Костюк, О. Ткаченко та ін. щодо розуміння особистості з її творчою продуктивною діяльністю. Проблемою щодо розвитку педагогічної творчості студентів під час фахового навчання опікувались такі дослідники як Ш. Амонашвілі, І. Бех, О. Бодальов, Є. Бондаревська, Б. Гершунський, І. Зязюн, О. Пехота, С. Сисоєва, В. Сластьонін та інші. Нами враховано наукові дослідження Л. Масол, О. Музальнової, О. Олексюк, Г. Падалки, В. Ражнікова, О. Рудницької, О. Теплової, Г. Хусаїнової, О. Щолокової та інших щодо активізації студентів під час творчої роботи з навчальним матеріалом навчання, а також розробки організаційно-методичних засобів організації навчальної діяльності майбутніх фахівців.

Метою статті є діагностика сформованості творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорового навчання.

Методи дослідження: методи опитування (бесіда, анкетування, психолого-педагогічне тестування студентів), ранжування, низка діагностичних методик.

Здійснення діагностувального експерименту передбачало розроблення критеріального апарату. Виходячи з того, що поняття «критерій» розуміється дослідниками як мірило для визначення, оцінки предмета чи явища [2, 149], тому критеріями творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва є такі її характерні ознаки, на основі яких відбувається оцінка рівня її сформованості.

Метою проведення діагностувального експерименту було визначення вихідного рівня сформованості творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва. Так, нами проведено анкетування з магістрантами музичного мистецтва для того, щоб з'ясувати їх ставлення до творчої самореалізації. Далі, студентам було запропоновано проранжувати, по мірі значущості, компоненти творчої самореалізації (пізнавально-мотиваційний, гностично-цільовий, комунікативно-конструктивний, технічно-проектний, творчо-орієнтований). Попередньо було проведено бесіду з метою ознайомлення респондентів із сутністю, значенням та структурою досліджуваного конструкту. Результати ранжування показали, що магістранти музичного мистецтва (41 %), у якості пріоритетного виділили творчо-орієнтований компонент. На другому місці виявився особистісний компонент (технічно-проектний 32 %), на третьому – пізнавально-мотиваційний (27 %).

Крім цього респондентам було запропоновано надати відповіді на такі запитання: 1. Що ви розумієте під терміном «творча самореалізація»? 2. Чи властива Вам творча самореалізація під час

диригентсько-хорового навчання? 3. Як Ви вважаєте, яким чином вчитель музичного мистецтва творчо самореалізовується під час педагогічної діяльності з учнями шкільного віку? 4. Який із компонентів «творчої самореалізації» є більш значущим і чому?

Наступним кроком нашої роботи було виявлення рівня сформованості творчої самореалізації за кожним критерієм.

Перший діагностувальний зріз мав на меті визначення спонукального критерію, який дозволяє виявити міру мотиваційної спрямованості магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації, що розглядався за такими показниками: вияв інтересу до музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва; вияв обізнаності у галузі хорової музики; позитивне ставлення до творчої самореалізації вчителя музичного мистецтва. Нами були використані такі методики діагностики: «Мотиви вибору діяльності викладача (Є. Ільїн); «Мотивація на професійну діяльність» (методика К. Замфір в модифікації А. Реана); «Мотивація навчання у вищому навчальному закладі» (Т. Ільїна); методика для визначення прагнення до успіху (Т. Елерса); «Потреба в досягненні» (Ю. Орлова). Проведене звукове тестування уможливило отримання даних щодо обізнаності магістрантів музичного мистецтва у галузі хорової музики.

Другий діагностувальний зріз був спрямований на виявлення емоційно-ціннісного критерію, який відображає емоційну наповненість свідомого відношення до музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва, показниками якого було визначено: здатність до регулювання власного емоційного стану; здатність емоційно впливати на аудиторію; готовність до формування художньо-естетичних вражень учнів. Методиками, за якими визначався означений критерій, були: тест когнітивних здібностей Р. Торндайк, Е. Хаген; введення оцінювальних листів щодо здатності магістрантів емоційно впливати на аудиторію під час заліку з хорового диригування; тест «Готовність до формування художньо-естетичних вражень учнів».

Третій діагностувальний зріз було спрямовано на визначення практично-розвивального критерію, що свідчить про ступінь сформованості знань магістрантів щодо оперування даними, та розглядався за такими показниками: готовність магістрантів застосовувати знання під час використання засобів мультимедіа; готовність до включення в активні форми міжособистісного спілкування; сформованість досвіду творчої роботи з використанням засобів мультимедіа. У цьому процесі було впроваджено тест на виявлення го-

товності магістрантів до застосування фахових знань під час використання засобів мультимедіа в процесі творчої роботи над хоровим твором. Творче завдання «Творчий бумеранг» спрямоване на отримання даних щодо готовності магістрантів до обміну досвідом у дистанційній формі. Наступне творче завдання «Творча робота засобами мультимедіа» потребувало розробки певних творчих завдань для виконання магістрантами музичного мистецтва.

Четвертий діагностувальний зріз було спрямовано на визначення змістовно-процесуального критерію, що характеризує ступінь диригентсько-хорової підготовленості щодо засвоєння комплексу музично-теоретичних знань, диригентсько-технічних і вокально-хорових умінь, показниками якого було визначено: усвідомлення ролі організації музично-творчої діяльності школярів; вільне оперування музичним матеріалом; вміння визначати форми та методи вокально-хорової роботи зі школярами. Нами проведено анкетування для з'ясування питання щодо усвідомлення магістрантами сутності процесу організації музично-творчої діяльності школярів. Творче завдання «Зацікавлення школярів хоровою музикою» спрямоване на виявлення магістрантів вміння оперувати музичним матеріалом у навчальних цілях. Наступне творче завдання впроваджено з метою виявлення рівня обізнаності щодо методів і форм вокально-хорової роботи вчителя музичного мистецтва зі школярами.

П'ятий діагностувальний зріз було спрямовано на визначення результативного критерію, що відображає здатність магістрантів музичного мистецтва до самостійного та оригінального вирішення поставлених завдань, та розглядався за такими показниками: практичне використання знань і умінь у самостійній роботі; варіативність виконання завдань; вирішення творчих завдань із використанням інноваційних технологій. Під час цього діагностичного зрізу було впроваджено експрес навчальну гру «Організація музично-творчої діяльності школярів». Для виявлення рівня здатності студентів до розробки декількох варіантів подачі школярам навчального завдання розроблене творче завдання «Цілеспрямованість». Навчальне завдання «Творче вирішення» передбачало залучення магістрантів музичного мистецтва до використання в навчальній роботі знань щодо інноваційних педагогічних технологій.

Нами впродовж констатувального етапу експериментального дослідження здійснювалось отримання певних результатів, їх оцінювання, узагальнення. Це дало змогу виявити три рівні сформованості здатності магістрів музичного мистецтва до творчої самореалізації в процесі

диригентсько-хорового навчання, а саме: низький, середній та високий рівні.

Високий рівень охоплює 16 % студентів, які здатні оперувати набутими знаннями, а також творчо переосмислювати навчальний матеріал. Вони демонструють стійкий інтерес до музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва, прагнуть до вияву обізнаності у галузі хорової музики. Позитивне ставлення до творчої самореалізації виявляється у навчальній діяльності творчо-дослідницького характеру. Це виявляється і в здатності до регулювання власного емоційного стану. У вияві особистісної позиції студентів щодо інтерпретації музичного твору визначається здатність до емоційного впливу на аудиторію. Визначено, що студенти цього рівня висловлюють обґрунтовані оцінні судження щодо музично-естетичного розвитку учнів на уроках музичного мистецтва, та можливості формування в них художньо-естетичних вражень. Показовою рисою є володіння студентами вмінням використовувати можливості засобів мультимедіа для знаходження способів вирішення навчального завдання. Демонструють яскравий відгук під час організації самостійної роботи, що передбачає міжособистісне спілкування в мережі Інтернет. Студенти прагнуть до саморозвитку під час творчої роботи з використанням засобів мультимедіа. Студенти цього рівня володіють достатніми вміннями для здійснення організації музично-творчої діяльності школярів із залученням різноманітних форм музично-педагогічної комунікації, та з використанням музичних творів різних за стилем і жанром. У студентів, які належали до високого рівня виявлено наявність вміння визначати форми та методи вокально-хорової роботи зі школярами, що потребують виявлення фахових знань і практичного опрацювання у самостійній роботі. Студенти цього рівня здатні до варіативного виконання навчальних завдань. Важливу роль відіграє наявність умінь магістрантів музичного мистецтва щодо використання інноваційних технологій у вирішенні творчих завдань.

До **середнього рівня** було віднесено 35,2 % студентів. Вони відповідально ставились до диригентсько-хорової підготовки, та виявляли інтерес до музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва. Уміння й навички диригентсько-виконавської діяльності часто мають технічний характер, не торкаючись обізнаності у галузі хорової музики. Такі студенти позитивно ставляться до творчої самореалізації вчителя музичного мистецтва, виявляють свідоме відношення до збагачення емоційно-естетичного досвіду і здатні до врегулювання власного емоційного стану. Завдяки свідомому виконанню хорового твору

студенти виявляли здатність емоційно впливати на аудиторію під час художнього висловлення інтерпретації цього музичного твору. Проте студентами виявлено недостатньо глибокі знання щодо особливостей музично-естетичного розвитку учнів шкільного віку. Зацікавленість процесом застосування засобів мультимедіа проявлялось лише тоді, коли перед магістрантами музичного мистецтва були поставлені прості завдання. Під час залучення студентів до міжособистісного спілкування у міжнародній мережі Інтернет вони потребували педагогічної підтримки. Ця підтримка також здійснювалась під час виконання студентами творчих завдань із використанням засобів мультимедіа. Для представників цієї групи характерний ситуативний інтерес до організації музично-творчої діяльності школярів. Переважно за допомогою викладача вони можуть використовувати музичний матеріал у навчальній роботі, та визначати форми та методи вокально-хорової роботи зі школярами. Студенти володіють певними фаховими знаннями, здатні до їх використання у самостійній роботі, однак варіативне виконання завдань здійснювалось за вказівкою викладача. Під час навчальної роботи над творчим завданнями студенти здатні використовувати інноваційні педагогічні технології.

До **низького рівня** віднесено 48 % студентів, які характеризувались заниженим інтересом до музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва, та такої її складової як вокально-хорова робота зі школярами на уроках музичного мистецтва. Їх ставлення до творчої самореалізації вчителя музичного мистецтва виявлене як неформоване. У цих студентів був зафіксований низький рівень знань щодо хорової музики, а також щодо реалізації хорознавчої обізнаності у презентативних формах. У студентів, які належали до низького рівня здатності до творчої самореалізації, виявлено недостатньо розвинуте вміння до регулювання власного емоційного стану під час сприймання музичного твору, навчальної роботи над ним, і художнього виконання в навчальних умовах. Виявлено відсутність здатності емоційно впливати на аудиторію під час виконання хорового твору. Студенти не є підготовленими до формування художньо-естетичних вражень учнів. Обізнаність щодо використання можливостей засобів мультимедіа в початковій роботі над хором твором виявлено на початковому рівні. Студенти не виявляють інтерес до форм міжособистісного спілкування в мультимедіа середовищі з навчальною метою. Залучення студентів віднесених до низького рівня здатності до творчої роботи з використанням засобів мультимедіа призвело до епізодичного виконання навчального

завдання. Студенти не виявляють знань щодо організації музично-творчої діяльності школярів, що передбачає здійснення вокально-хорової роботи. Обмеженою є обізнаність щодо форм і методів вокально-хорової роботи зі школярами. Оцінювання хорових творів знаходиться на рівні «подобається – не подобається», що і постало перпоною для навчальної роботи з певним музичним матеріалом. Недостатність фахових знань стала на заваді їх застосуванню у самостійній роботі над хоровим твором, а також варіативному виконанню навчальних завдань. Студенти віднесені до цього рівня не проявляли зацікавленість до використання інноваційних педагогічних технологій у вирішенні творчих завдань.

Результати діагностичного зрізу свідчать про рівні сформованості творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва за спонукальним критерієм. Так, за показником вияв інтересу до музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва 16 % студентів виявили високий рівень, середній рівень 35,2 %, решта до низького рівня. Другий показник – вияв обізнаності у галузі хорової музики виявився більшим у студентів, яких віднесено до середнього рівня 36,2 %, а за третім показником – позитивне ставлення до творчої самореалізації вчителя музичного мистецтва 17 % студентів виявили високий рівень і 34,2 % середній рівень.

За емоційно-ціннісним критерієм: до високого рівня віднесено 16% студентів за показником здатність до регулювання власного емоційного стану становить, а до середнього рівня віднесено 35,2 % студентів. За показником – здатність емоційно впливати на аудиторію віднесено 14% студентів до високого рівня та 36,2% студентів до середнього. За показником – готовність до формування художньо-естетичних вражень учнів – у 15 % студентів виявлено високий рівень, 50,8 % студентів віднесено до низького рівня, а решт студентів до середнього.

За практично-розвивальним критерієм: показник – готовність магістрантів застосовувати знання під час використання засобів мультимедіа у 17 % студентів виявлено високий рівень, у 48,8 % низький рівень, а решта студентів виявила середній рівень. Другий показник – готовність до включення в активні форми міжособистісного спілкування у студентів із високим рівнем становив 15 %, у студентів із середнім рівнем – 36,2%. Третій показник – сформованість досвіду творчої роботи з використанням засобів мультимедіа у студентів високого рівня вище (16 %), а студентів віднесених до низького рівня відповідно (48,8 %).

За змістовно-процесуальний критерієм: показник – усвідомлення ролі організації музично-

творчої діяльності школярів; у студентів із високим рівнем є нижчим (15 %), ніж у студентів із середнім рівнем (37,2 %). Другий показник – вільне оперування музичним матеріалом у студентів віднесених до високого рівня становив 17 %, а у студентів віднесених до середнього рівня становив 36,2 %. Третій показник – вміння визначати форми та методи вокально-хорової роботи зі школярами у студентів віднесених до високого рівня становив 16 %, та водночас 48,8 % студентів віднесено до низького рівня.

За результативним критерієм: за показником – практичне використання знань і вмінь у самостійній роботі виявлено 18 % студентів віднесених до високого рівня, що є значно меншим ніж студентів віднесених до низького рівня 48,8%. Другий показник – варіативність виконання завдань у студентів віднесених до високого рівня становив 17 %, у студентів віднесених до середнього рівня становив 34,2 %. Третій показник – вирішення творчих завдань із використанням інноваційних технологій у студентів віднесених до високого рівня 16 %, що є менше ніж у студентів віднесених до низького рівня 48,8%.

Таким чином, високий рівень сформованості творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорового навчання першої групи склав 16 %, а саме 10 магістрантів музичного мистецтва. У 22 магістрантів музичного мистецтва результати відповідають середньому рівню сформованості творчої самореалізації, а от 48 % студентів становить 30 магістрантів музичного мистецтва віднесено до низького рівня. Усе це спонукає до організації спеціальної та систематичної роботи щодо формування в магістрантів музичного мистецтва такого досліджуваного конструкту, як творча самореалізація.

Отже, аналіз результатів нашого дослідження дає змогу актуалізувати увагу на тому, що період фахового навчання магістрантів музичного мистецтва характеризується їх потребою у творчій самореалізації. Враховуючи вище зазначене ми розглядали самостійність та ініціативність студентів як показники їх творчої самореалізації у диригентсько-хоровому навчанні. Вивчення взірців музичного мистецтва – важливий канал інформації, а різні види навчальної діяльності, міждисциплінарні зв'язки формують необхідні комунікативні вміння для здійснення навчальної роботи над музичним твором, прийняття музичних законів і закономірностей, відстоювання власної думки щодо інтерпретації музичного твору, співвідношення власних інтересів та інтересів інших суб'єктів навчального процесу, відповідальність за процес набуття фахових компетентностей. Свідомість приналежності до мистецького кола творчих

особистостей, солідарність надають магістрантам музичного мистецтва надзвичайно важливе почуття емоційного піднесення, що є поштовхом для самореалізації. Готовність магістранта музичного мистецтва до творчої самореалізації під час диригентсько-хорового навчання характеризується активною навчальною діяльністю спрямованою до підвищення індивідуального рівня розвитку, актуалізацією музично-творчих здібностей. Нами з'ясовано, що творча самореалізація актуальна для періоду навчання магістрантів музичного мистецтва у ВНЗ, тому що відбувається усвідомлення ними вимог до сучасного вчителя музичного мистецтва, та виникає прагнення реалізувати свій музич-

но-творчий потенціал. Досвід самореалізації магістрантів музичного мистецтва постає тим ресурсом, який є умовою для їх фахового розвитку. Проведене дослідження дозволило виявити початковий рівень сформованості творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорового навчання. З огляду на одержані результати констатувального етапу експерименту, ми дійшли висновку щодо необхідності розробки експериментальної моделі творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорового навчання та подальшого проведення цілеспрямованої роботи з формування досліджуваного конструкту.

Список використаних джерел

1. Гречаник Н. І. Методична підготовка студентів педагогічних університетів до творчої самореалізації в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Н. І. Гречаник. – Київ : Б. в., 2012. – 20 с.
2. Коджаспирова Г. М. Педагогический словарь / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – Москва : Изд. центр «Академия», 2000. – 176 с.
3. Кушнир М. Технології індивідуального навчання / М. Кушнир, Л. Липова, С. Ревенський // Рідна школа. – 2001. – № 8. – С. 16–19.
4. Педагогічні технології : теорія і практика : Навчальний посібник / [ред. проф. М. В. Гриньової]. – Полт. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава : АСМІ, 2004. – 180 с.
5. Сегада Н. І. Підготовка майбутнього вчителя музики до професійної самореалізації : автореф. ... канд. пед. наук / Н. І. Сегада. – Київ, 2002. – 24 с.

References

1. Hrechanyk N. I. Metodichna pidhotovka studentiv pedahohichnykh universytetiv do tvorchoyi samorealizatsiyi v protsesi vuvchennya dyryhent-s'ko-khorovykh dystsyplin : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk / N. I. Hrechanyk. – Kyiv : B. v., 2012. – 20 s.
2. Kodzhaspyrova H. M. Pedahohichesky slovar' / H. M. Kodzhaspyrova, A. YU. Kodzhaspyrov. – Moskva : Yzd. tsentr «Akademya», 2000. – 176 s.
3. Kushnyr M. Tekhnolohiyi indyvidual'noho navchannya / M. Kushnyr, L. Lypova, S. Revens'kyu // Ridna shkola. – 2001. – № 8. – S. 16–19.
4. Pedahohichni tekhnolohiyi : teoriya i praktyka : Navchal'nyy posibnyk / [red. prof. M. V. Hryn'ovoyi]. – Polt. derzh. ped. un-t. im. V. H. Korolenka. – Poltava : ASMI, 2004. – 180 s.
5. Sehedha N. I. Pidhotovka maybutn'oho vchytelya muzyky do profesiynoyi samorealizatsiyi : avtoref. ... kand. ped. nauk / N. I. Sehedha. – Kyiv, 2002. – 24 s.

Вей Лимин. Диагностика творческой самореализации магистрантов музыкального искусства

В статье представлена методика диагностического эксперимента по определению исходного уровня сформированности творческой самореализации магистрантов музыкального искусства в процессе дирижерско-хорового обучения. Обозначены критерии и показатели исследуемого феномена. Методами исследования выступили: методы опроса, ранжирование; диагностический эксперимент. Практическое значение полученных результатов исследования состояло в разработке методики диагностики творческой самореализации магистрантов музыкального искусства. Перспективы дальнейших научных исследований видим в разработке экспериментальной модели творческой самореализации магистрантов музыкального искусства.

Ключевые слова: критерии, показатели, диагностическая методика, уровни сформированности, творческая самореализация, магистранты музыкального искусства.

Wei Limin. Diagnosis of creative self-realization of undergraduates in musical art

The article presents a methodology for diagnosing experimentally identifying a vivid vividness of the formations of creative self-realization of the magistrates of the musical mystery in the process of the choir-choir movement. Today's master student of musical mystery in Prague has expanded the horizons of musically-vikonavsky, musically-creative talents, be aware of alternative musical and pedagogical activities, deny your own self-realization, and learn more about the Criteria have been introduced to the testimonials of the pre-approved approval. The following methods were implemented: methods of nutrition, ranking; diagnostic experiment. By a method of conducting a diagnostic experiment, a voucher of a vivid vividness of the formations of creative self-realization of magistrates of a musical mystery was formed. So, we conducted a questionnaire with masters of the musical mystery in order to ensure that they are put before creative self-realization. Dali, the students were blown

away for profiling, according to the world's significance, the components of creative self-realization (cognitive-motivational, gnostic-tsilovy, communicative-constructive, techno-design, creative-design). There was a great deal of discussion with the knowledge of respondents from day to day, the significance of the structure of the previous construct. Prospects for fake science rozvidok vbacha emo in the development of experimental models of creative self-realization of magistrants of musical mystery. From now on, an analysis of the results of our achievement so that I can actualize respect for the fact that the period of fierce joining the masters of the musical mystery is characterized by their need for creative self-realization. Vrakhova's students, on purpose, looked at self-sustainability and student initiative, as well as indicators of their creative self-realization from the choir choir.

Key words: criteria, indicators, diagnostic methodology, evenly formed, creative self-realization, magistracy of musical mystery.